

Юшко С. В. Навантаження на фонд оплати праці суб'єктів господарювання як чинник тінізації доходів громадян

Розширена анотація

Однією з найгостріших проблем сучасної економіки є істотні обсяги її тінізації. Зазначене проявляється, зокрема, у приховуванні частини доходів суб'єктів господарювання та масовому застосуванні “конвертних” виплат заробітної плати. І хоча цю проблему не можна назвати новою, дискусії між науковцями, практиками, представниками податкових органів щодо механізмів і напрямів її розв'язання не припиняються.

Формування фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні залежить від величини фонду оплати праці суб'єктів господарювання. Як цілком обґрунтована з теоретичної точки зору (найточніше врахування зв'язку між участю у формуванні й використанні коштів фондів, створення умов для економії ФОП, стимулів до масштабної механізації та автоматизації виробництва тощо), обрана база істотно збільшує витрати економічних суб'єктів, особливо тих, що виробляють найбільш трудомісткі види продукції, формує передумови для приховування частини доходів від оподаткування, широкого застосування “конвертних” виплат заробітної плати.

На сьогодні базове навантаження на фонд оплати праці в Україні сягає 36,3—49,7 %. З урахуванням обов'язкових податків і внесків, які стягуються безпосередньо з найманих працівників, співвідношення коштів, що їх отримують держава й працівники в результаті операцій нарахування заробітної плати та її оподаткування, становить для середнього по країні рівня заробітної плати 39,9—45,3 % до 60,1—54,7 %. Хоча зазначений рівень загалом відповідає аналогічним показникам по країнах Європи, з урахуванням наднизьких кінцевих доходів населення України, відсутності в рамках системи соціального страхування такої важливої складової, як загальнообов'язкове державне медичне страхування, він є зависоким.

Окремі заходи, вжиті державою в різні роки у напрямі зменшення навантаження на ФОП (запровадження обмеження максимальної величини фактичних витрат суб'єктів господарювання на оплату праці працівників, із яких справляються внески до соціальних фондів, єдиного

внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, перехід від прогресивної до пропорційної ставки оподаткування доходів фізичних осіб), не стали дієвими стимулами щодо скорочення тіньового сектору й легалізації доходів працюючих громадян. Натомість вони призвели до порушення принципу справедливості в оподаткуванні, забезпечили економію коштів лише найбагатших верств суспільства, надали можливість легально уникати справедливого оподаткування наддоходів невеликої групи осіб.

Для того щоб навіть за високого рівня навантаження на ФОП поступово відійти від тіньових схем розрахунків, необхідно передусім сформуванню справедливої й обґрунтованої системи соціального та пенсійного страхування, яка створить передумови для гідного соціального захисту застрахованих громадян. Включення до цієї системи обов'язкового медичного страхування дасть змогу посилити зазначені стимули.

Зазначено, що лише усвідомлення кожним із учасників системи соціального страхування того, що вона справді працює, а вони не лише вкладають у неї, а й отримують, заохотить їх чесно долучитися до участі в цій системі та поступово відмовитися від застосування тіньових схем розрахунків заробітної плати — вигоди від приховування доходів будуть істотно меншими, ніж втрати від не отримання належного соціального захисту. Розв'язанню окресленої проблеми також сприятиме запровадження накопичувальної складової системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Повний текст статті див. за посиланням:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2013_2_5